

The background is a warm, orange-toned illustration of a beach. A large, brown, furry silhouette of a wolf's head is the central focus. The background is filled with fine black dots representing sand. Several seashells are scattered around: a large white scallop in the upper left, a small white scallop in the upper right, a small white scallop in the lower left, and a large white conch shell in the lower right. The bottom right corner features a dark red, wavy shape representing water.

Sztuka Zadawania Pytań

Zeszyt inspiracji do spektaklu
„Piaskowy Wilk”
w reżyserii Zuzanny Mukoid

Karusia mieszka z mamą i tatą w domu nad morzem. Dom jest mały, morze wielkie, a w morzu można się kąpać – w każdym razie latem. Przed budynkiem rosną dwie brzozy, a między nimi rozwieszony jest hamak. Karusia nie ma rodzeństwa ani królików, ma tylko małą, szaroburą mysz domową, ale ta pokazuje się bardzo rzadko, wciąż gdzieś się ukrywa i tak naprawdę wcale nie należy do niej.

Kiedy rodzice nie mają czasu na zabawę, dziewczynka idzie nad brzeg morza i któregoś dnia, kopiąc dół w piasku, znajduje Piaskowego Wilka. To bardzo szczególne zwierzę, „niezwykle wyjątkowe i wyjątkowo piękne“, przypomina wilczurę, ale tylko trochę, a jego futerko wygląda jak ziarenka piasku. Piaskowy Wilk jest na świecie od zawsze, żywi się słonecznym i księżycowym blaskiem i jest „nieziemsko mądry, wie wszystko – wszystko we wszystkich światach“ – i zna odpowiedzi na wszystkie pytania. Za to Karusia wszystkiemu się dziwi – „nie rozumiem“, powtarza – i ma w głowie mnóstwo pytań. Na szczęście Piaskowy Wilk uwielbia trudne zadania, a już najbardziej pytanie: dlaczego? Piaskowy Wilk nie udziela Karusi gotowych odpowiedzi, nie poucza ani nie ocenia, tylko razem z nią zastanawia się nad światem. Pokazuje jej, że jest on jednocześnie prosty i skomplikowany i że czasem pytanie jest ważniejsze od odpowiedzi.

Karusia i Piaskowy Wilk to postacie stworzone przez szwedzką autorkę książek dla dzieci - Åsę Lind. Wybrane opowiadania z jej książki pt. „Piaskowy Wilk” zostały zainscenizowane w spektaklu Śląskiego Teatru Lalki i Aktora „Ateneum”. Opisane w tym zeszycie ćwiczenia możesz wykorzystać do pracy z grupą w wieku 6-12 lat. Potraktuj je jako garść inspiracji, wybierz ćwiczenia, które wydają ci się bliskie lub takie, których jeszcze nigdy razem nie robiliście. Podążaj za grupą, nie wyprzedzaj, nie oceniaj, nie pośpieszaj. Ćwiczenia mają na celu uruchomienie wyobraźni i wzajemne poznanie się. Pamiętaj, że dobrze jest pytać, a najciekawiej robi się wtedy, gdy kończą się odpowiedzi. Ćwiczcie razem myślenie, korzystając z tego, co niosą ze sobą słowa, dźwięki i proste zabawy. Pomoże wam w tym Piaskowy Wilk.

**SŁOWA
KLUCZE:**
**świat dzieci
świat dorosłych
czas
praca
komunikacja
język
wolność
zabawa
wyobraźnia
człowiek
zwierzę
samotność
przyjaźń
odmienność
zrozumienie**

Zadania dla grupy

.....

1. Nie usiedzi człowiek mały

10-20 min

Poproś grupę, żeby stanęła w kole. Na dany sygnał (np. klaśnięcie) zaczynacie chodzić po sali. Najpierw powoli, potem szybciej, jeszcze szybciej, potem znowu powoli, jeszcze wolniej, czując swój ciężar, stopa za stopą, po linii prostej, zygzakiem, tupiąc raz lewą, raz prawą nogą, do tyłu, kręcąc głową, podskakując, pogwizdując, wierzgając. Na początku ćwiczenia możesz również poprosić dzieci, by jak najszerzej rozłożyły ramiona. Stańcie w kręgu, tak aby koniuszki waszych palców ledwo się dotykały. Przemieszczajcie się, próbując zachować tę odległość. Chodząc po sali, możecie (na dany sygnał) pozdrawiać się krótkim „cześć” albo powtarzać razem (do rytmu) tekst (na zmianę głośniejsze, ciszsze, podśpiewując): Nie usiedzi człowiek mały jak dorosły skamieniały. Rośnie rano, rośnie w nocy, strzela w górę jak z procy. Na hasło „z procy” spróbujcie wyskakiwać jak najwyżej w górę.

Na koniec usiądźcie w kole i porozmawiajcie o tym, jak się czuliście podczas tego zadania, czy któryś ze sposobów przemieszczania był szczególnie przyjemny albo trudny. Dlaczego tak trudno usiedzieć w miejscu? Czy czujemy, że rośniemy? Czy wierzganie przechodzi z wiekiem? I dlaczego dorośli są jak skamieniali, a dzieci „strzelają w górę jak z procy”?

2. Emocje

10-20 min

Poproś grupę, by ustawiła się w dwóch rzędach. Najpierw pierwszy rząd odwraca się plecami do drugiego. Kłaśnij w dłonie i powiedz głośno wybrane przez siebie słowo/zdanie określające emocje, samopoczucie, stan itd., np.: „jestem szczęśliwy”, „jestem zły na ciebie”, „jestem smutny”, „boję się”, „jestem dziewczynką”, „jestem chłopcem”, „jestem Piaskowym Wilkiem” itd. Pierwszy rząd odwraca się przodem do drugiego, pokazuje słowo/zdanie (gestem, mimiką, całym ciałem) i na moment zastyga. Teraz zmiana: drugi rząd odwraca się plecami do pierwszego. Klaszczesz w dłonie i wypowiadasz inne słowo/zdanie. Drugi rząd odwraca się przodem do pierwszego, pokazuje wypowiedziane przez ciebie ostatnio słowo/zdanie i zastyga. Powtórzcie to kilka razy, za każdym razem zmieniając słowo/zdanie. Na koniec oba rzędy mogą pokazać jednocześnie to samo słowo/zdanie. Usiądźcie w kole. Zastanówcie się czy w sposobie, w jaki pokazywaliście słowa lub zdania były jakieś podobieństwa bądź różnice? Po czym możemy poznać, że ktoś jest smutny albo się boi? Co czujemy w ciele, gdy wykonujemy konkretne gesty? Jak „pokazać”, że „zachowujemy się jak dziewczynka” albo „jak chłopiec”? Porozmawiajcie przez chwilę o tym, jak zapamiętaliście Karusię, jej rodziców i Piaskowego Wilka.

3. Co by było gdyby?

20 min

Pierwsze pytanie Karusi w spektaklu brzmi: „Dlaczego? Dlaczego tata musi czytać gazetę?” Kiedy dzieci są małe, zadają mnóstwo pytań, wszystko je dziwi, z czasem jednak przestają wypowiadać je głośno, często ze strachu, że „przecież są już duże i powinny to wiedzieć”. Piaskowy Wilk mówi o tym, że zadawanie pytań jest najważniejsze, często ważniejsze od samej odpowiedzi, że dobrze jest szukać, sprawdzać i wątpić oraz że warto to robić przez całe życie. Porozmawiajcie przez chwilę o tym, czemu służą pytania. Czy na jedno pytanie może istnieć wiele odpowiedzi i czy ktoś może decydować o tym, że jakaś odpowiedź jest bardziej poprawna lub słuszna? Zostańcie w kole. Rozłóż na podłodze karty z pytaniami, najlepiej odwrócone tekstem do dołu. Poproś jedno z dzieci, żeby odwróciło którąś z kart i przeczytało na głos pytanie, możecie też przeczytać je razem. Daj dzieciom tyle czasu, ile potrzebują. Przykładowe pytania:

Dlaczego rodzice muszą pracować? / Co by było, gdyby wszyscy ludzie byli tacy sami? / Czy można słuchać oczami, a patrzeć uszami? / Czy czujesz, że rośniesz? / Co to znaczy być grzecznym? / Czy zawsze musimy być grzeczni? / Czy wszyscy muszą nas lubić? / Czy rodzice zawsze mają rację? / Czy powinniśmy zawsze wszystko mówić? / Czy jesteś zwierzęciem? / Czy dorośli już nie rosną? / Czy można cofnąć czas? / Czy można podróżować w czasie? / Czy piasek pachnie? / Czy Ziemia lata? / Gdzie byłem, kiedy mnie nie było?

Gdy już poczujecie, że omówiliście najważniejsze zagadnienia, możesz rozdać dzieciom karteczki i poprosić, żeby napisały swoje własne pytanie, nad którym potem wspólnie się zastanowicie. Nie podpowiadaj i nie pospieszaj, raczej powiedz, że czasem odpowiedź przychodzi dopiero po wielu latach, a czasem nie przychodzi wcale i nie ma w tym nic złego. Słyszac jakieś pytanie, można po prostu też powiedzieć (tak jak to robi Karusia i Piaskowy Wilk): „Hm. To bardzo ciekawe pytanie”, „Hm. Nigdy wcześniej o tym nie myślałam(em)”, „Poczekaj, myślę...” Najważniejsze, żeby nie przestać się dziwić i rozmyślać.

4. Nowy język

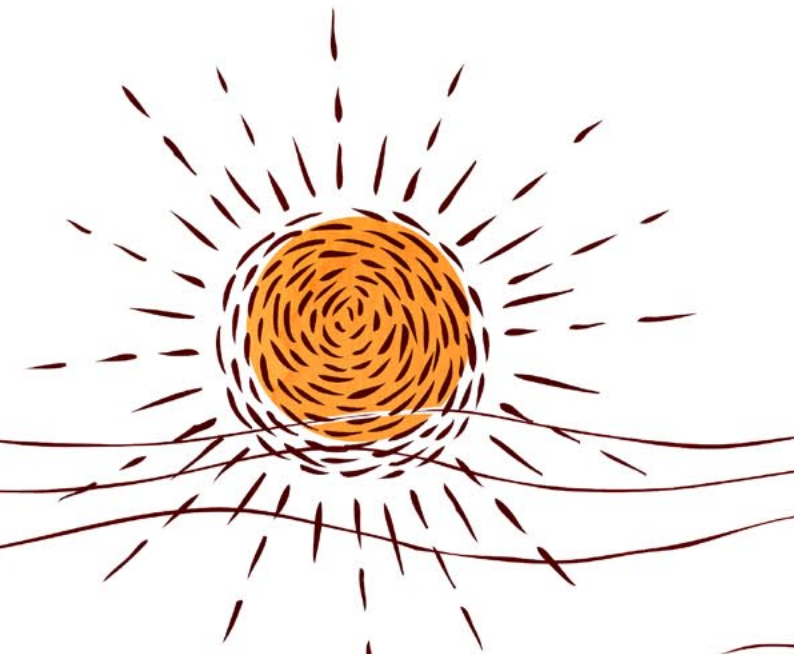
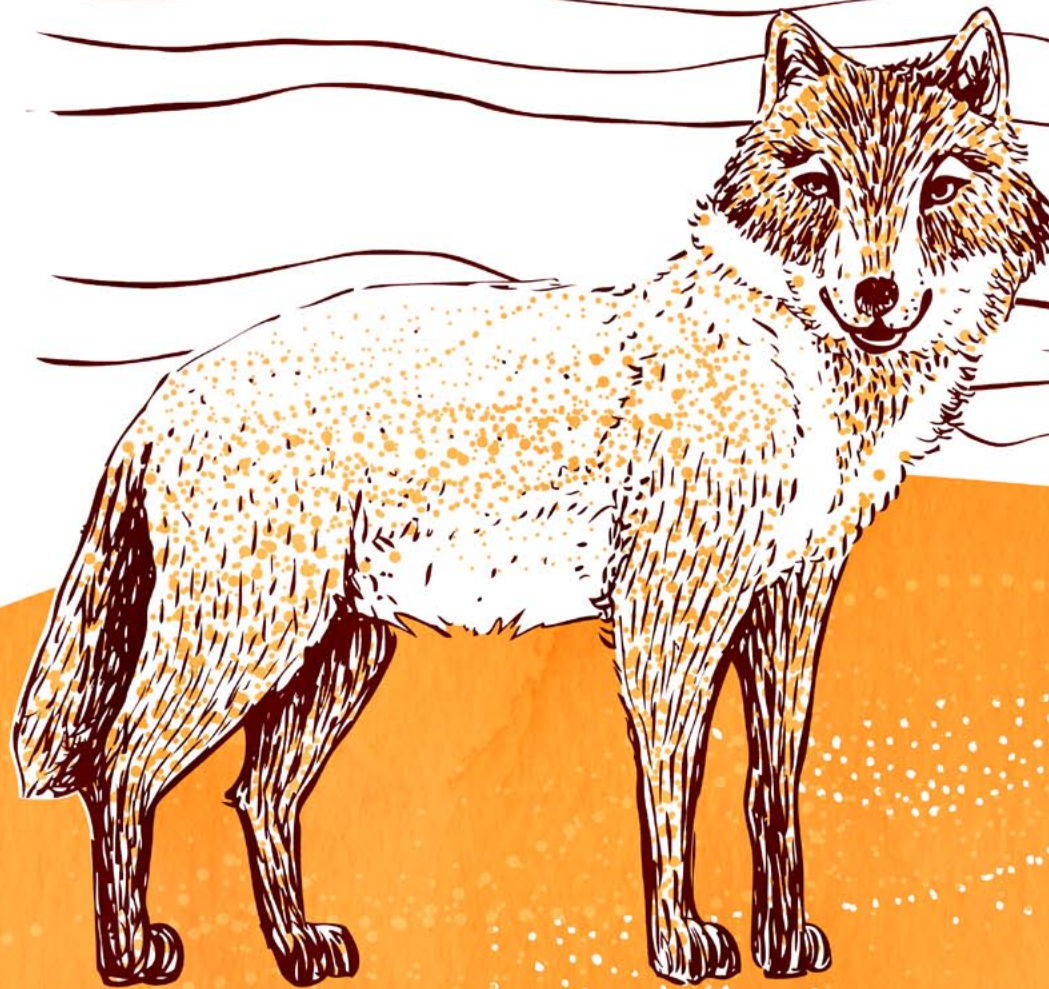
10-20 min

Rozdaj dzieciom karty do pracy w parach, na których znajdują się rysunki przedstawiające: MORZE, SŁOŃCE, MUSZLĘ, WILKA, PIASEK, DOM. Poproś dzieci, by podpisały rysunki, a następnie, żeby podpisały je wymyślonymi przez siebie słowami, np. nawiązując do tego, że słońce jest żółte, gorące, morze szumi, wilk wyje, piasek jest ciepły. Przeczytajcie na głos słowa, powtórzcie je razem, poczućcie jak brzmią. Czy moglibyście zacząć ich używać? Jakich słów używamy najczęściej? Dlaczego jedno słowa lubimy bardziej, a inne mniej?

5. Rysowanie uchem

10-20 min

Rozdaj dzieciom kartki i poproś, żeby dobrały się w pary. Poproś, żeby każde dziecko narysowało na kartce trzy wybrane przez siebie elementy, np. dom, morze i dziewczynkę. Osoby pracujące w parach nie pokazują sobie nawzajem swoich prac. Następnie poproś, żeby opowiedziały o tym rysunku koleżance/koledzie z pary. Zadaniem drugiej osoby jest narysowanie tego, co słyszy. Porównajcie rysunki. Czy i jak bardzo się różnią? Dlaczego?

6. Kieszonka

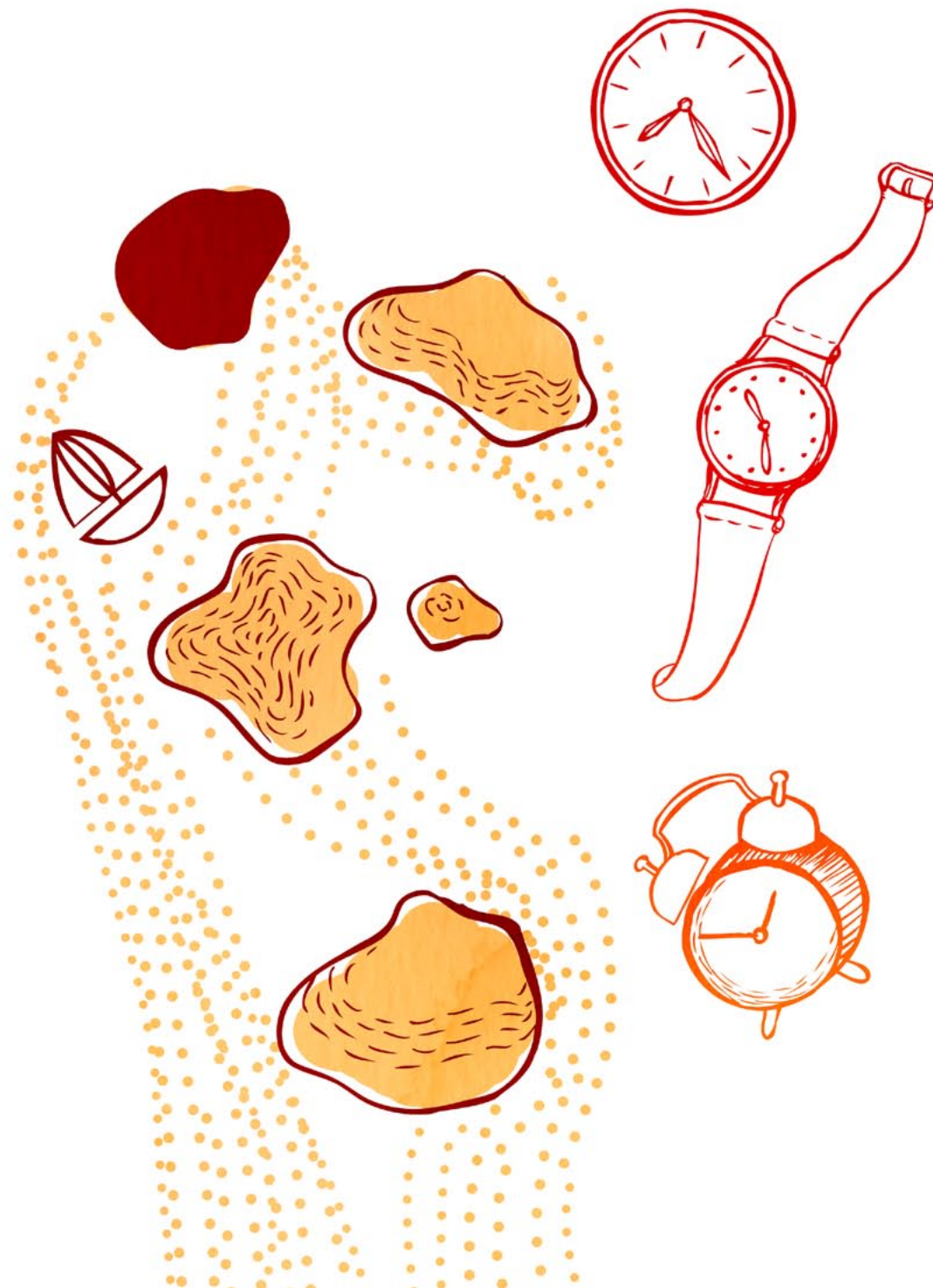
20 min

Karusia ma zawsze kieszonkę pełną skarbów: kamyków, gumek, kawałków sznurka i bardzo się smuci, kiedy okazuje się, że po wypraniu spodni w kieszeniach nic nie zostało. Poproś dzieci, żeby sprawdziły, co mają dziś w kieszeniach lub plecakach, a następnie wybrały jeden przedmiot i opowiedziały o nim pozostałym dzieciom. Co jest w nim wyjątkowego? Czy jest z nim związane jakieś szczególne wspomnienie?

7. Moja wyspa

20 min

Rozdaj dzieciom arkusze papieru. Poproś, żeby stanęły na nich i zrobiły zbliżony obrys swoich stóp albo (jeśli arkusze są odpowiednio duże) położyły się i obrysowały siebie nawzajem (nie chodzi o dokładny obrys ciała, tylko stworzenie kształtu, który będzie „ich własny”). Porozmawiajcie przez chwilę o tym, czym są wyspy i o tym, jak Karusia i Piaskowy Wilk marzyli o „Wilkocji”, „Karulandii” i „Nagłowieście”. Poproś, żeby każde dziecko nadało swojej wyspie nazwę i chwilę na niej „pomieszkało”. Czy na wyspie żyją jakieś zwierzęta? Czy obowiązują na niej jakieś zasady, np. że wszystko trzeba robić od końca? Korzystajcie z kredek, flamastrów, farb. Następnie podziel grupę na 3-4 osobowe zespoły. Stwórzcie archipelagi. Porozmawiajcie o tym, czym są archipelagi (roje lub łańcuchy wysp). Czy uda się nadać wspólną nazwę dla archipelagu (np. Archipelag Kaheja – Kazika, Heli i Janka), ustalić wspólne zasady? Odwiedzajcie się na wyspach, zapraszajcie do siebie nawzajem. Czy na świecie istnieją wyspy, których nie ma na mapie?

8. Tik tak, tik tak, zegar mierzy czas

20 min

W „Piaskowym Wilku”, jak to w życiu, wszyscy się dokądś spieszą. Tata Karusi nie ma czasu pływać w morzu, mówi: „nie mam czasu”, „nie teraz”, „muszę przejrzeć gazetę, sama rozumiesz”, a mama ma piętnaście minut na przeczytanie bajki. Czasem słyszymy: „jak ten czas leci” albo że „czas przepływa przez palce”. Co to właściwie znaczy?

Podziel dzieci na 3-4 osobowe zespoły i rozdaj im kartki z powiedzeniami lub związkami frazeologicznymi dotyczącymi czasu, np. „zabijać czas”, „czas to pieniądz”, „czas leczy rany”, „wszystko w swoim czasie”, „szczęśliwi czasu nie liczą”, „szkoda czasu (i atlasu)” (po jednym na grupę). Poproś, żeby zastanowiły się wspólnie nad ich znaczeniem i spróbowały je zilustrować (rysując lub pokazując).

9. Księżycowy piasek

20 min

Karusia kopie dół w piasku i znajduje Piaskowego Wilka. Może i wy go znajdziecie? Zaproś dzieci do piaskownicy, może to być pojemnik ze sztucznym piaskiem zrobionym z mąki i oleju (8 szklanek mąki i 2 szklanki dowolnego oleju lub oliwki do ciała), nie musi go być bardzo dużo. Możesz ukryć w nim drobne przedmioty, najważniejsze jednak, żebyście posiedzieli przez chwilę razem, przesypując piasek przez palce, kopiąc w nim i grzebiąc. Porozmawiajcie o tym, jakie to uczucie. Zaproponuj, by każde dziecko nabrało trochę piasku do słoiczka lub pudełka – to będzie ich własny Piaskowy Wilk. Niech zabiorą go ze sobą do domu, niech towarzyszy im w odrabianiu lekcji i codziennych czynnościach. Może nauczy ich czegoś nowego? Po kilku dniach przynieście piasek z powrotem – może przez ten czas wydarzyło się coś wyjątkowego?

10. Wspólne czytanie

jednego z rozdziałów książki, np. „Ćwiczenia z myślenia”, rozmowa.

Bibliografia:

Brenifier Oscar, Dobro i zło. Co to takiego?, Wydawnictwo Zakamarki, Poznań 2013, jak również inne książki z serii: Dzieci filozofują (Życie, co to takiego?, Uczucia, co to takiego?, Ja, co to takiego?, Piękno i sztuka, co to takiego?).

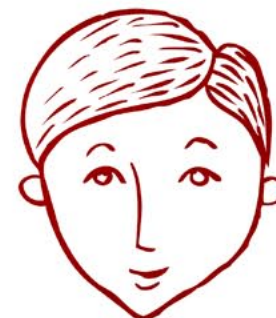
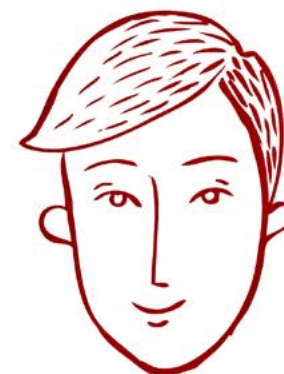
Gray Peter, Wolne dzieci. Jak zabawa sprawia, że dzieci są szczęśliwsze, bardziej pewne siebie i lepiej się uczą?, Wydawnictwo Mind, Podkowa Leśna 2015.

Lind Åsa, Raz, dwa, trzy. Piaskowy Wilk, Wydawnictwo Zakamarki, Poznań 2012.

Piquemal Michel, Bajki filozoficzne, Wydawnictwo Muchomor, Warszawa 2004.

Schalansky Judith, Atlas wysp odległych. Pięćdziesiąt wysp, na których nigdy nie byłam i nigdy nie będę, Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2014.

W scenariuszu wykorzystano fragmenty książki Raz, dwa, trzy. Piaskowy Wilk, Wydawnictwo Zakamarki, Poznań 2012, w tłumaczeniu Agnieszki Stróżyk.

Karta do pracy indywidualnej

.....

A.

– Jestem człowiekiem. Zwierz wyszczerzył w uśmiechu tysiąc ostrych kłów, białych jak muszelki. – To właśnie powiedziałem – odparł. – Bardzo dziwnym zwierzęciem.

Dorysuj lub dokańcz resztę ciała. Niech to będzie ciało jakiegoś zwierzęcia lub wymyślonej przez siebie postaci.

B.

Narysuj słowa: czas, przyjaciel, wakacje, miłość, księżycowy blask. Przetłumacz je na kolory. Czy czas ma kolor? Lub smak?

Autorka:

Dominika Górecka – pedagog teatru i tłumaczka literatury szwedzkiej. Studiowała filologię szwedzką w Poznaniu, literaturoznawstwo w Göteborgu, przekład literacki w Sztokholmie oraz pedagogikę teatru w Warszawie. Naukowo zajmuje się szwedzkim teatrem i dramatem współczesnym, zwłaszcza teatrem dla dzieci i młodzieży, prowadzi zajęcia na Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS w Warszawie.

Publikacja stanowi element projektu „EduAkcja – Teatr wzmacnia!” organizowanego przez Śląski Teatr Lalki i Aktora „Ateneum”. Celem projektu było zachęcenie nauczycieli i pedagogów do prowadzenia działań twórczych towarzyszących wizycie w teatrze. Zadanie zakładało organizację warsztatów, konsultacji i forum pn. „Teatr i Edukacja” oraz realizację zeszytów metodycznych i filmów edukacyjnych.

Projekt został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Opracowanie i koncepcja merytoryczna publikacji: Dominika Górecka

Koordynator projektu: Anna Jadwiga Nowak

Opracowanie graficzne: Katarzyna Skoczylas

ISBN 978-83-922333-3-6

PUBLIKACJA NA LICENCJI CREATIVE COMMONS:

UZNAWIE AUTYSTWA– NA TYCH SAMYCH WARUNKACH 3.0 POLSKA
(BY - SA), (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legalcode>)

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

